

Catalunya Artística

ANY II.—BARCELONA, 3 OCTUBRE 1901.

Ⓕ

Núm. 69.

15 céntims.

Juan de Sana

En Rius y Taulet com á patrici

Deixemlo estar com á polítich. Nosaltres no ho som y no volém jutjarhi á un home d'una figura tan colossal que millor es d'alabar com á patrici, com á ciudadá barceloni tan enamorat del seu bressol que no's donava compte, jo crech, de la marxa de la politica, y sols anhelava ser Alcalde de Barcelona, pera poguer dictar desde'l seu sitial ordres encaminadas al aixamplament de la seva ciutat.

Ab sis vegadas que fou Alcalde, en sis épocas distintas, en Rius y Taulet, l'home de las grans empresas, transformá bon xich Barcelona, y si hagués continuat sentho fins á l'hora de la seva mort—que al dir dels que'l coneixian bé, no hauria arribat tan prompte—avuy Barcelona tindria doble importancia.

Las serpetas que l'atacaren no s'han donat compte encara del mal que produhiren sos atachs sistemátichs; en Rius tenia un'ànima delicada—alguns han dit qu'era superbia y s'equivocan—sentiments elevats eran; y cuan per convencionalismes de partit, se vegé posposat y fins tractat ab certa fredor pe'l poble barceloni á qui ell havia volgut aixecar sobre dels demés pobles de la rassa Ibera, alló se li clavá entre fibra y fibra del cor, y li precipitá aquella ferida fonda el decahiment fisich y moral; va considerarse mal pagat y una tristesa s'apoderá de sa delicadesa d'ànima, tan fortament, qu'en poch dias se'n aná d'aquest món, sentint potser que'ls seus conciudadans haguessin mostrat la ingratitud tan á las claras envers ell, que s'havia desvetllat pera aixecarlos molt per demunt de lo que's mereixian.

Mentres cert estadista extranger s'entretenia en comparar l'estat de cultura dels pobles d'Europa, y deya que'l d'Espanya era similar del de Turquia, en Rius y Taulet feya càlculs sobre'ls plans d'una Exposició Universal, la primera en Espanya, y dels càlculs passá á la realisació d'un'obra tan colossal, que honrava á la ciutat que tenia que aixecarla, y desfeya la estúpida comparació del estadista extranger. Aixís per aquelles fetxas ho evidenciava'l cervell d'un catalá, y Espanya n'estava agraphida—per més que ara hagi oblidat aquella bona obra—y Barcelona n'estava orgullosa, no pe'l sol fet del *mentis*, sinó per l'enlayrament que per ella significava la realisació d'un plan tan grandió que posava á

la ciutat al nivell de las primeras poblacions d'Europa.

No més ab aquest fet, un poble tindria que adorar al germá que l'ha dut á terme. ¡Y no obstant, cuánts y cuánts germans se redressaren pera clavarli'l dart de la maledicencia!... ¡Cuánts va havernhi que li etgegavan—com mandronadas dels fraticidas primitius—el dictat de malversador de fondos, de amant de la disbauxa, de fatuo, d'estarrufat... de tot lo que podia ferirlo, á n'ell, tan honrat y noble de sentiments, que si una idea reformadora passava pe'l seu cervell, l'ataxonava á las molts que havia explanat pe'l bé de Barcelona, y per ella assumia la responsabilitat del fracás; més el fracás no arribava, no's veyá, y si solsament l'écisit més felis, més enaltidor pera'ls seus compatricis!

Homes que com en Rius y Taulet, hagen estimat tant á Barcelona, no'n trobaréu gayres, y que l'hagen estimat més, cap. Llevat d'aquells guerrers dels temps en que tot se conquistava per la forsa del ferro y per la destresa en son maneig, dels moderns, dels contemporanis, dels d'ara, no'n trobaréu; si els antichs desitjavan l'enlayrament de Catalunya en general y de Barcelona, y pera lograr sos propósits se refiavan de las forsas de sos estols y de la prudencia de sas comandas y disposicions, en Rius y Taulet, sense guerrejar ab l'arma de la forsa, vencia ab el convenciment, triomfava ab la rahó que'l coronava sempre, y després, cuan finida la batalla de rancunias personals ó acomodacions politicas, se'l veyá vencedor, però ab ayre pacífich, un somriure de goig se gronxava en sos llavis, no més que al pensar ell que la seva Barcelona, n'era la mestressa d'aquell triomf, y que aviat podria agensarse'n.

¡Qué altra cosa somniava don Francisco, més que en fer engalanar á la Pubilla tan bell punt ell li conquistés una ocasió pera ferho! No hi há pas cap fill que pensi tant en sa mare com en Rius y Taulet pensava ab la seva ciutat. En alguns moments devia figurarse el gran alcalde qu'era tota seva y que en cada recó s'hi havia gronxolat el seu bressol. Tanta era l'adoració que li tenia.

Si la fatalitat no'ns l'hagués robat á'n aquest home portentós, avuy Barcelona estaria desconeguda; las fileras de carrers bruts y empudengats dels barris més deixats de la ma de Deu... y del Ajuntament, no existirian; l'erm grandió

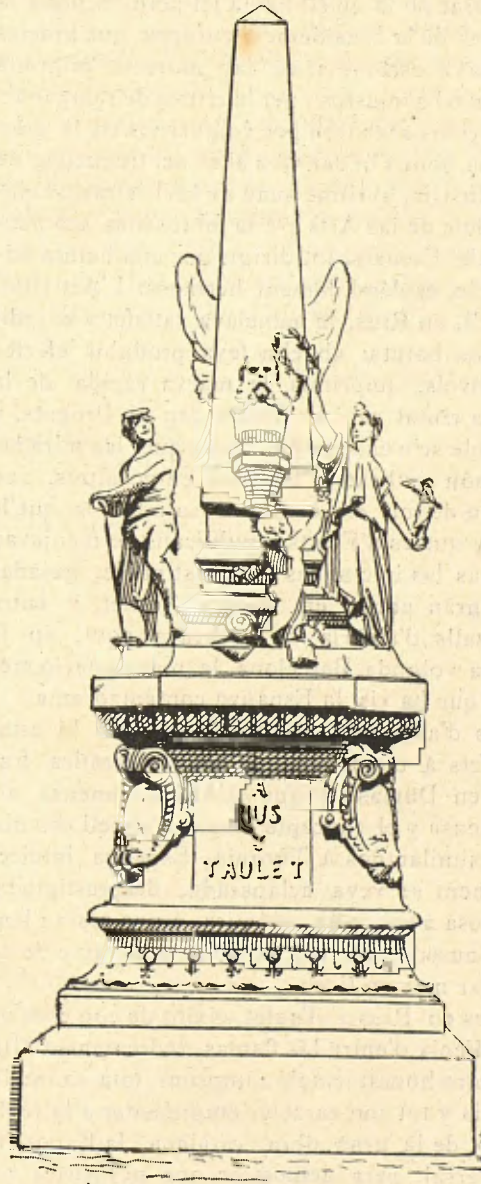
de la Plassa de Catalunya no faria somriure despreciativament als forasters que's creuhen que alló es la parodia d'una gran era de poble... sense pensar que's deu á la *energia* d'un *precursor* del gran Rius, empró que s'ha quedat al primer grau... No, no existiria res que no fos digne de Barcelona; tot quant li anés malament, ó l'enlletjis desapareixeria. Alguns dirán encara, que no desapareixeria la mala administració—l'administració del despilfarro.—¡Calumnia, calumnia! ¿En qué's fundan aquells que ho han dit? En que, per culpa de la Exposició Universal, va crearse un déficit grandió. ¿Y qué? Potser creuhen que las sumptuosas Exposicions en altres pahissos celebradas deixan al acte rendiments tan positius sense ni un franch de déficit?... Ah, no; lo qu'es que en altres pahissos procuran amagar las perduas y sols mostran las ganancias qu'enlluhernan, y aqui's fa al revés; s'ensenyan las bragas y d'ellas se'n fabrican telegramas y telefonemas y s'amagan ó's deixan de consignar las ventatjas... Oh, quin pahis! Cuan en Rius y Taulet, al proposárseli pe'l Govern l'Alcaldía de Madrit, deya: *Que anyoraria á sa volguda Barcelona*, y no va acceptar l'anar á fer administració al municipi de la Cort ¡tan necessitat com n'estava alashoras aquell Ajuntament! ¡pobre Rius! potser l'haurian pagat millor els extranys que'ls propis compatricis. Mes ell se sentia catalá de cor, sentiment molt lloable, molt bó, molt gran, molt hermós, molt respectable, aixó sempre que sia correspost; més no deu arriar l'home al *sumum* de la mansuetut per una germandat desagrahida.

Barcelona, millor dit, certs elements barcelonins, haurian de pagarla ab més agraument l'obra del Alcalde que sols somniava en ferla gran. En Rius era un home que no's prestava á las mitjas tintas, no devia ésser murmurat com els demés, dintre d'un *pot-purri* de serietats y festas humoristicas; á'n en Rius se l'havía de tractar sempre en serio; y en serio l'haurian tractat fins aquells que'n feyan caricaturas si l'haguessin conegut més que pels ditxeratxos dels envejosos y dels poch aprensius que no miravan més que al home polítich, sense pendrer la molestia d'estudiarlo dintre de la única fase en que devia estar sempre: dintre de sa importancia com á patrici barceloni.

¡Qué agrauida li ha d'estar Barcelona! ¡Qué agrahtits tots nosaltres! Si avuy, encara, podém presentar quelcóm de bó als extranys que'ns vi-

sitan, hem de tenir á flor de llavi el nom d'en Rius y Taulet. El Parch, el Cementiri nou, l'enferrocament de la antiga estació de Martorell (en quin lloch s'hi aixeca avuy el teatro Eldorado), l'obertura del carrer de las Corts Catalanas (Granvia), la de la Rambla de Catalunya y desaparició de la riera d'en Malla, el passeig de

EMBELLIMENTS DE BARCELONA

Croquis del Monument aixecat en honor del gran patri-
ci en Francisco de P. Rius y Taulet, devant del Parch, una
de sas millors obras, inaugurat solemniament el día 27 de
Setembre de 1901.

Colón, el monument dedicat al gran descobridor de las terras d'enllá del Atlántich; l'obertura de l'avinguda de Fivaller, avans Portal del Angel; l'entarugat de las Ramblas de las Flors y del Centro, y dels passeigs de Colón, Isabel II, Aduana é Industria, y altras hermosas milloras com tots els jardins de las grans plassas de la Universitat y Tetuán, tot se li deu á'n ell, tot li debém els seus compatricis, y per molt que fessim pera honrar la seva memoria seria poch comparat ab lo qu'ell havia fet pera durnos á la sardana de la consideració europea, que gracias á la seva escomesa, en cap moment migrada pe'ls atachs injustos y per la critica de campanar, las nacions acabaren per volguernos en la gran rodona hont s'hi dansava al só del trequeteig de la Industria, al ritme suau de las Llettras, al alateig dols de las Arts y á la febroseca acometivitat del Comers, tot dirigit per una batuta admirable, espléndidament hermosa: L'Activitat.

Y ell, en Rius, la manejava satisfet y enardit aquesta batuta; ab ella feya produhir efectes agradivols, imprimia la marxa rápida de la nostra ciutat cap al Avens, cap al Progrés, y el poble se'n enorgullia. Veya que las miradas del món civilisat se ficavan en nosaltres, que venian de tots els confins á saludarnos, que'ls reys y quefes d'Estats republicans se menjavan á festas las iniciativas d'aquest poble, guiadas pe'l gran patrici en Rius y Taulet, y entre devasalls d'alegria se celebrava aquí, en la nostra volguda Barcelona, la manifestació més gran que ha vist la Espanya contemporanea.

Els d'allá dalt, els del Centro, no hi estavan fets á tanta ventura: entre la gráfica frase d'en Dumas de que «l'África comensa als Pirineus» y el concepte insuls d'aquell estadista assimilantnos á Turquia, Espanya intel·lectualment se veyá aclaparada, desprestigiada, sotmesa á una vida anémica, á una marxa lenta, pausada, ab baf de mort y ab ayre de no arribar may en lloch.

Mes en Rius y Taulet, eixint de cop com un nou Fénix d'entre las flamas, redressantse altivol com honrat catalá, imprimi tota sa inteligencia y tot son carácter emprenedor á la realiació de la gran obra catalana, la Exposició Universal, pera demostrar que ni l'África comensava als Pirineus, al menys per la part de llevant, ni teniam res que véurer els fills de Catalunya ab la migrada inteligencia dels de Constantinopla.

Naturalment que á l'ombra de Catalunya s'hi arredossá l'Espanya entera, perque en Rius va fer la gloria extensiva á las demés provincias y al mateix Centro absorbent, perque estimava la germanor dels pobles, y creya de tot cor que Barcelona's faria digne del respecte de tots ells, y que l'agrahiment quedaria gravat per allá dalt. ¿Va equivocar-se? Jo crech que sí; un cop obtingut l'honor han oblidat al poble que va obtenilshi... y al mateix Rius no van pagar-lo pas tot lo bé que's mereixia; la rutina estúpida dels partits que fa torns de sos homes, que cuan un cau ells també han de cóurer, devia en aquella ocasió fer una salvetat honrosa per l'únich home que sabia fer gran á la seva patria; cap dels governs tornants havia de consentir qu'en Rius deixés d'ésser Alcalde de Barcelona ni un sol minut; á més del titul de marqués ab que'l govern va obsequiarlo, havian de procurar ferlo Alcalde perpetuo á pesar de futesas de partit y contra de todas las tonterias de la politica.

Perque en Rius era més Alcalde que politich; ell, es clar, que á un ó altre partit havia de perteníxer, però estich segur que hi perteneixia per pura fórmula, perque aixis ha de ser; ell no somniava ésser Alcalde de Barcelona sinó pera engrandirla, pera adornarla, pera posarla devant de la més alta consideració, no pera lucrarihi, com gayre bé tots els haguts y per'haver, no pera que li servis d'escambell á sas ambicions de fortuna, no; ell que havia fet manejar tants millons, va morir pobre! En cambi, molts dels que á sa vora voltejavan, augmentavan sos bens á las claras. ¿Qu'ell ho consentia? No ho crech; lo més probable es que abusessin de sa bondat; que al véurel distret sempre y engolfat en sos plans progressius, en sas empresas colossals, ne fessin el bon Jesús, ja que més se cuydava de fer gran Barcelona que de sapiguer ab quins diners contava pera durho á la práctica.

¿Que la Exposició Universal va deixar déficit? ¡Y qué! Son molts las grans empresas que en sa primera tentativa no cubreixin gastos. ¡Déficit! ¿Es que tal vegada no s'ha produhit en altras ocasions sens lluhiment pera Barcelona? Al menys el causat per la Exposició va enlayrarnos, als menys Barcelona portava un rósseh lluminós de gloria y de consideració universal que la feya gran y robusta, esplendent y feynadora, al menys els catalans anavan de boca en boca entre'ls pobles civilisats, y els homes més

eminents en tots els rams del saber de la Europa y de l'América ens goytavan ab una admiració consoladora. Pitjor ara que Barcelona s'arrossega en una atonia migrada, que porta una vida de vegetació escadussera, sense entonar ni un cant de triomf, sense figurar entre las grans ciutats europeas no més que pe'l número de sos habitants; pitjor ara que sembla un poble mort perque no hi han homes com en Rius y Taulet que la llensin á las grans escomesas pera ferla admirar de propis y extranys. Ara també hi há déficit, y sense profit; ara tampoch hi há abundor, y la Pubilla está malalta; l'anemia s'ha apoderat del seu cervell tan lluminós ahir, y en va espera que la curin y la robusteixin.

¡Cuán de bé va ferli el gran patrici á la seva ciutat! Avuy s'ha vist més grandiosa l'obra seva; avuy s'ha tocat el resultat d'aquella empresa colossal hont s'hi varen arrapar las serpetas de la enveja, hont hi clavá el fibló la maledicencia, sense respectes, encegats potser per odis personals ó de partit, llensant á'n aquell front honrat la fuetada del déficit y de la disbauxa administrativa.

Ara'l tinguessim á'n en Rius y Taulet. Si no hagués mort fá onze anys, no la coneixeriam Barcelona; la seva importancia hauria quintuplicat, y d'empresa gran en empresa més titánica hauria avansat hermosament. altiva, fins á posarse al nivell de las contadas capitals europeas de primera magnitut.

¡Ah! si bé ho consideressin tot aixó els barcelonins, á cada hora tindrian d'anyorar-lo al gran patrici que no vivia més que per l'engrandiment de la seva ciutat, que no pensava més que en conquistarli galas y en proporcionarli dias de gloria.

Barcelona, donchs, per més que hage fet y fassi pe'l seu fill, no li pagarà may lo que li deu. Baix aquesta apreciació trobo que'l monument d'en Rius y Taulet es esquitit.

Ell se'l mereixia més gran; gran com va ésser el seu amor per Barcelona, tan colossal com ell volia fer á la seva ciutat idolatrada.

J. AYNÉ RABELL.

Setembre, 1901.

La fossana de Santa Eugenia.

Sota de Tagamanent,
d'Ayguafreda al Figaró,
forma un escampall de casas,
Santa Eugenia del Congost.
Propet del riu hi há l'iglesia
arrambada al peu del bosch,
y junt al mur que al riu mira
té la fossana del lloch.
No hi há llosas ni llegendas;
algun creuheta sols
que humil surt de la catifa
d'herbas y boscanas flors,
senyala qu'es aquell siti
la morada de la Mort.
Al devant de la fossana,
una plantada de llors,
que rebrotan y floreixen
y embauman el ventijol,
que'l fullatje may els prenen
ni las neus, ni las xardors,
es la guarda misteriosa
vigilant d'aquell reclós.
Las oliveras y alzinás
ombrejan al seu entorn;
el voltejan las cercetas

que del riu cercan els gorchs;
els aucells prop d'ell hi niuhen;
hi saben els papellons,
y allí volan, van y venen
del auba á posta de sol.
Cuan la lluna l'amortalla,
la quietut regnant per tot,
reb, del oreig ab els besos,
del riu propé'l remor dols,
y dels romanins y espígols,
ratxadas de purs olors.

.....
Aquell reclós solitari
d'aquell reconet de món,
may s'allunya de ma pensa,
sempre'l recordo amorós;
que aquellas flors que allí esclatan
son regadas pe'ls meus plors
del día en que vaig portarhi
á enterrá un tros del meu cor,
un tros del cor hont guardava
vinticinch anys d'ilusions!!

CONRAT ROURE.

Agost de 1901.

Parlant d'en Rius y Taulet.

Senyor don Joaquim Ayné y Rabell.

Volia escriureus, amich Ayné, desde Tarragona, però'ls quefers que ixen á tot foraster cuan en dia de festa major se troba en terra amiga, m'ho impediren, y fins que so arribat de retorn á Barcelona no he pogut disposar d'uns cuants minuts pera dedicarlos á contar recorts intims que d'aquell gran patrici en Rius y Taulet, servo en el cervell.

—

Recordo... que cuan jo era noy, el meu pare, alashoras company d'en Rius al Ajuntament, parlava de que aquest l'havia anat á veure, uns cops per rahons d'advocacia, altres per cues-tions d'administració local, altres per pura amitat y gayre bé sempre pera comentar abdós els diferents aspectes dels problemas que en aquell temps ocupavan l'atenció dels homes cap-ficats en la política.

Mes, com á recort propi, com á recort meu, el que més grabat tinch, es el de la colocació de la primera pedra del Palau de Justicia, no acabat encara avuy, y que allavors asseguravan que's podria dar per llest y benehit al cap de cinch anys!

El Govern de Madrit, ens va enviar per l'acte de la inauguració, si no'm flaqueja la memoria, á l'Alonso Martinez. Un senyor si fá ó no fá, menut y prim com en Weyler, però qu'en lloch de patillas duya una barbata grisa acabada en punta, y que anava vestit ab un traje blau—que'm digueren qu'era uniforme de ministre—y que ademés portava un barret de dos punxas, adornat en sas alas per un plumeret que m'hi feya tota la gracia.

El meu pare, que formava part, ab en Rius y en Fontrodona ó en Bosch y Labrús (no recordo bé), de la Comissió encarregada d'arreglar tota la masega que'l aixecament del Palau implicava, no volgui que jo deixés de véurer una

festa tan important com era aquella de la colocació de la primera pedra, y hi vaig anar.

Com ho van fer els de casa fins arribar á la Tribuna, no ho sé. L'únich que tinch present es que la figura de don Alonso me va captivar, y que'm vaig posar al devant de tothóm, y que mirantme de fit á fit al ministre y enfront d'ell, vaig exclamar ab tota veu, y dirigintme á'n el meu pare, posat en la segona ó tercera fila d'invitats:

—Mallá! En cabreta!... Oy qu'ho sembla papá?

Aquesta sortida intempestiva feu esclafir en una riallada á tothóm. El senyor Martinez llegia un discurs que segurament deuria ser molt bo perque tots l'escoltavan, ó al menys ho feyan veure, però la meva brusca interrupció va fer desaparéixer dels rostres l'académica serietat que'ls oprimia.

Llavors, vaig conéixer á don Francisco. El meu pare va renyarme y m'amenassá ab castigarme aixis que arrivéssim á casa, però en Rius y Taulet, que va sentir la sentència que contra mi acabava d'ésser dictada, no's pogué oblidar de qu'era advocat, y acostantse fins á nosaltres, digué, dirigintse al tribunal sentenciador:

—No'l renyeu, Oliva, no; que'l noyet ha estat bé. Miréu si m'ha fet gracia que jo demá li enviaré un paquet de carmetlos...

Y com el meu pare, prosseguis afirmant qu'aquella entremaliadura mereixia un correctiu, afegi don Francisco:

—Bé, ¡vaja! De vos á mi, ¿no vos ho sembla qu'aquest bon senyor té més fatxa d'alló que diu el vostre noy, que no pas de ministre?...

—

Al arribar á casa no vaig ser castigat. El meu pare'm va comprar soldats de plom y á l'endemá rebia un gros paquet de carmetlos...

—

Aquest es el fet. De si las paraulas son las mateixas y de si he confós' algún personatge, no n'estich segur; l'únich que sí sé de cert es que desd'aquell dia, sempre més vaig tenir á don Francisco Rius y Taulet per un gran home...

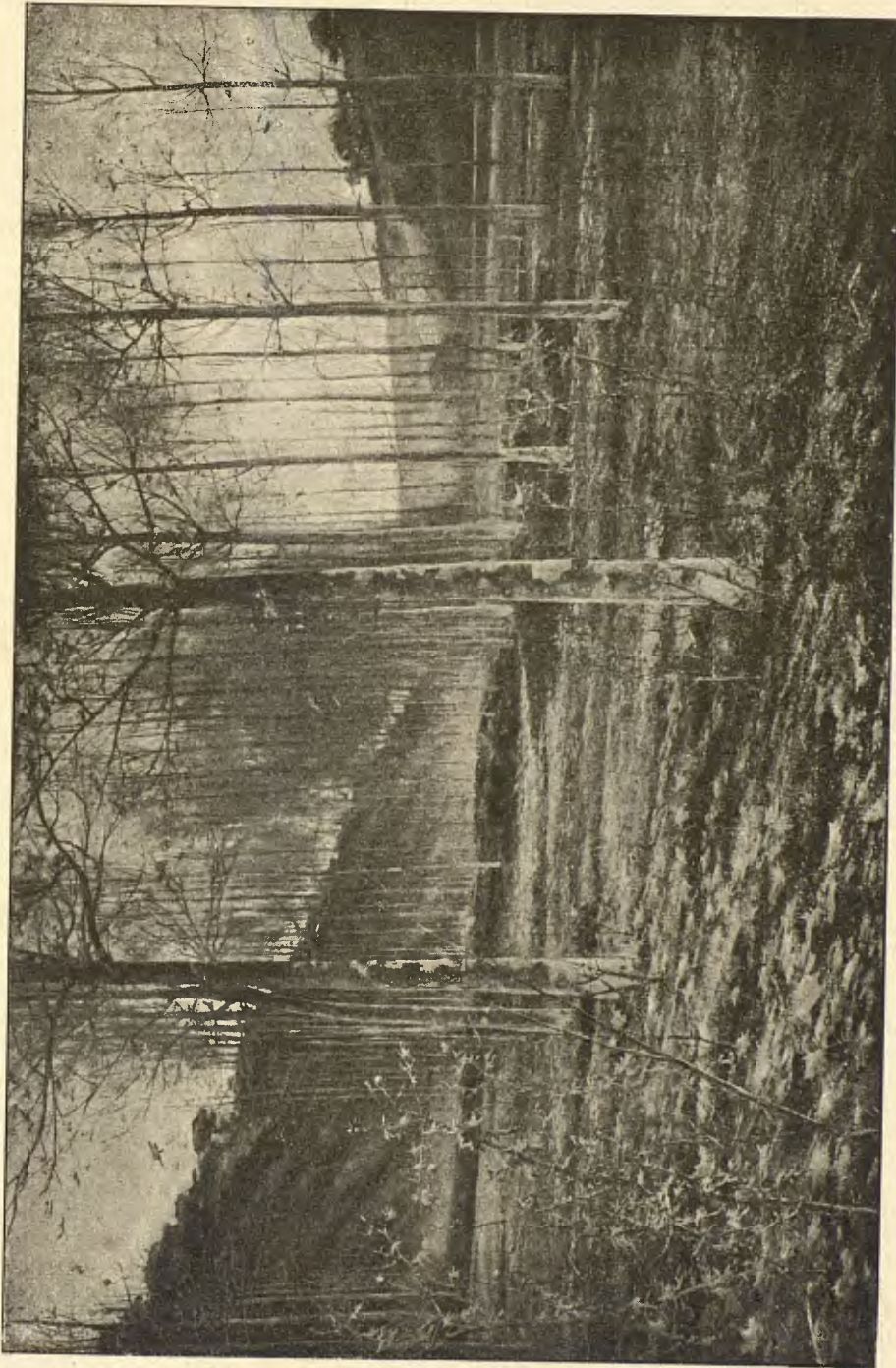
Y ara, de gran, m'he convenut de que cuan era noy, no anava gens equivoccat.

Vostre afectíssim amich,

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

27 Setembre, 1901.

RECONS AGRADIVOLS DE CATALUNYA

PAHISATJE. — (DIBUIX DE LLADÓ Y JULIÀ.)

El gran Alcalde Rius y Taulet,

¡Onze anys han passat del dia en que aclucà'ls ulls per sempre! Onze anys!... y després de tant temps, per caritat, s'ha pogut descobrir el monument que Barcelona tenia que veure ja alsat al cumplir el primer aniversari de tan plorada mort.

No s'ha correspost com era de justícia y dignitat. En Rius y Taulet se sacrificava voluntariament pe'l poble qu'engrandia y el poble no ha fet gran cosa per ell.

Barcelona, era'l seu amor; l'estimava ab tota l'ànima y desitjava véurela hermosa, com la somiava; volia que reys y emperadors no's donguessin de menys de visitarla... que'ls extranys, al abandonarla, sentissin l'anyoransa, qu'ell hauria sentit si may la fatalitat l'hagués portat al extrém de donarli un adéu de despedida.

Ab una voluntat ben ferma no tornava enrra devant dels obstacles que trobava en sas atrevidas empresas, ni abaixava el cap al ferir sas orelles la murmuració miserable dels enemichs que sembrava l'enveja. En Rius y Taulet els despreciava noblement; era massa clara la parcialitat ab que'l jutjaven en sas criticas teixidas d'insults grollers y estupits, per dalshi valor de judicis serens encaminats á un fi quina bondat no s'entreveya tan solsament. ¡Y qui no admirará la seva fe, el seu entussiasme, vencent tot lo difícil, llensantse tot sol las més de las vegas dintre un verdader laberinte, d'amagada sortida, per una persona d'esperit migrat é inteligencia no molt lluminosa. Ell conseguí triomfar d'aquella barruera creuhada, ell lográ batre tanta enemistat... vejent casi sempre coronats els seus desinteressats esforços per l'ècsit més falaguer.

Si com á polítich deixém de banda si era ó no criticable el seu comportament, com á Magistrat popular y digne que un dia fou de Barcelona, hem d'aplaudir xardorosament la seva memoria, donchs á ell se li tenen d'agrahir las inmensas milloras que disfrutém.

La Exposició Universal, sens dubte ha sigut la gloria més llegal que conquistá el plorat alcalde; ella va obrir las portas de Barcelona á la civilisació europea, constituhint una verdadera sorpresa pe'ls estrangers que vingueren a visitarnos y que desconeixentnos del tot creyan posar els peus en un poble adormit, rutinari, inondat de pau, sense ideals elevats ni forsas per'realisarlos, cas d'existir.

¡Y quin cuadro més oposat va presentalshi en Rius y Taulet! La capital que somiavan adormida, recullida entre ombres y vellurias va transformarse per encantament en capital resplandenta, entussiasta del avens senyalant á totas llums que al Orient d'Espanya hi havia un racer tot vida, una Catalunya rica d'història gloriosa, de fills treballadors, y dintre d'ella, vora las onas del mar, Barcelona, la ciutat comtal d'un dia, avuy ab esperit prou gran per rebre á tot-

hóm, no ab l'admiració ignocenta de una rassa primitiva, sinó ab el respecte y germanó dels pobles lliures y oberts á las corrents universals.

Y no'ns exteném més, per estar á la vista de tots, altrás milloras prou dignas d'admiració y respecte.

Sigui, donchs, la seva memoria enltaida com mereix. ¡Vergonya pe'ls que oblidant tanta gloria profanin ab insults el respecte degut á tan digne ciudadá. Despreci per aquests, com se desprecia als oblidats cuchs de terra condempnats tota la vida á arrastrarse y sentir la fetor del llot!

LEOPOLD NEGRE.

Seiembre 1901.

De Horaci.

(LLIBRE I, ODA IV.)

A SEXTI

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni.

Favoni ve ab la primavera grata y al camp del hivern cru priva y lliberta, y ab máquinas armats, al aygua envían els mariners las naus blanques y fráigils. Ja no p'au al remat lo recullirse ni al llaurador vora del loch li agrada passar las horas de cel blau. La gebra no argenta'ls prats y ni envelleix els arbres. Plenas de voluptat, Venus las dansas guía, y els chors, pe'l pleniluni proxim, junta á las ninfas, y á las gracias junta, célibes totas, qu'el soli trepitjan ritmicament; mentres pesat y grave el gran Vulcá treballa ab els Cyclopeus en las fornals ardentas. Primavera ens porta flors, que s'encatifan, lliures sobre dels prats que'ns brindan ab coronas d'un vert gentil entrellassat de pétals, per coronanse'l llustrós front. Y á Fauno, es deber d'inmolarli entre las flamas un anyell, en senyal de l'amor nostre; si no volgués anyell, un cabrit tendre. Ja saps bé que la mort groguenca y pàlida aplana'ls peus, tant en la humil vivenda del pobre desvalgut, com en las torres dels palaus imperials plens d'or y perlas. Es tan curta la vida, SEXTI, SEXTI, qu'ens priva d'engendrar una esperansa per poderla fruir. ¿Qui't diu que prompte, cayguis sota la mort, fins á trobarte en l'angustiós palau hont Plutó mora, hont van cayent mil socas que's destimban? Qui sap si hi vagis rodolant: y en paga, ni't deixarán, per sort ni per volensa, presidir el convit ni omplí las copas que'ls comensals assedegats devorin.

A. MASERAS.

Bibliografia.

LLIBRES Y PERIÓDICHS REBUTS EN AQUESTA REDACCIÓ.

LA VERDADERA VIDA.—Per Lleó Tolstoï.—Edició de la casa Maucci, de Barcelona.—Preu 1 pesseta.

Las ideas del gran novelista rus, están expressadas en el llibre que'ns ocupa, ab aquella augusta serenitat propia de las ánimas generosas. Els sincers conceptes de *La verdadera vida* portan la convicció á lo més fondo de la conciencia per trobarshi escrits ab gran senzillesa qu'es el carácter de la vritat.

Els pensadors com en Tolstoï, aixecan ideas noves al esperit y cuan aquestas ideas evocan els sagrats moments de l'acció personal del Redemptor, y están inspiradas en aquellas máximas sublimes, l'esperit se sent il·luminat per la llum vivíssima y clara de la vritat.

Aixó's troba en l'última obra editada pe'l senyor Maucci, á qui felicitem per lo bé que presenta sos llibres, que'l posa á nivell dels millors centros editorials d'Europa, y fa un gran favor á la cultura general proporcionant lecturas de veritable interés á preus tan reduhits.

LA PRESÓ DE LEYDA.—XII cansó de las que forman l'aplech del «Cansoner popular» que ab acceptació creixent venen publicantse en aquesta ciutat.

Com totas, se ven al preu de 10 céntims en el dipòsit de la Rambla de Sant Joseph, número 11.

CINCO AÑOS DE MI VIDA (1894 á 1899).—Llibre escrit per Alfred Dreyfus, traducció castellana de R. Orts Ramos.—Preu 1 pesseta.

Descriurer bé en un llibre las situaciones més dramáticas, els sufriments morals més intensos y las més delicadas tendresas, es produhir un'obra bona; empró si aqueix llibre ha sigut viscut avans per l'autor, si es el diari d'un mártir sacrificat á las conveniencias polítiques, adquireix encara més relléu, se revesteix de un valor més apreciable.

Cinco años de mi vida es un llibre d'aquestos, está escrit ab una sinceritat que conmóu. Aquellas planas de l'ánima sublevan la conciencia dels bons.

L'obra está presentada ab molt gust per la popular casa editorial Maucci, de Barcelona, que ha o'ert un tomo ab una elegant coberta y varis fotograts en l'interior del llibre, representant epissodis de la odissea de Dreyfus.

La traducció es acceptable.

ARXIVER.

CATALÁ—ROMEA.

L'ENREDAYRE, comedia de Ramón Bordas.

El jayent d'aquesta nova producció del senyor Bordas, es un xich primitiu, però cal confessar que aixó no es un defecte en una comedia del taranná de *L'Enredayre*.

La faula, si bé no es nova del tot, está portada al desenrotllo d'una manera ben trassada, produhint gran efecte en las situaciones hont l'autor ha volgut ferhi ressaltar son inginy en el maneig del mecanisme, ab aquella entremaliadura que forsosament ha de tenir qui escriga un'obra de faula verament cómica.

No hem de negar habilitat al senyor Bordas, per la construcció de *L'enredayre*. Hi hem trobat tipos ben dibuixats, com el de la *madrastra* y en *Toribi*, altres menos reals, com els dos pares, però que tots junts presentan una munió de situaciones que, inverossímils ó veritables, probables ó rebuscadas, produheixen bon efecte, no imprimint á l'obra aquella pesantor que fa fracassar las produccions d'aquest género. L'acte més inferior es el tercer, que acaba... per acabar, com si al autor la càrrega li fos pesada y volgués tréuresela de sobre á corre-cuyta.

La execució de *L'enredayre* ha sigut ben interpretada, principalment per part de las senyoras Monner y Clemente, senyoreta Jarque y dels senyors Goula y Fuentes.

* *

Dilluns va estrenarse el joquet cómic de don Joseph M.ª Pous, *Toalla Friné*, que tant per la trama bastant inginyosa, com pe'ls numerosos xistes que conté, lográ distreuer forsa al auditori, celebrantse ab grans riallas las graciositats del diálech, posadas en molts moments de relléu per la trassa del senyor Capdevila, que va ésser el veritable clou de la pessa, bastant ben secondat per las senyoras Clemente, Baró y els senyors Santolaria y Fuentes.

L'autor sortí á rebre'ls aplausos del públich.

TIVOLI

Cumplint la promesa que ferem en el número passat, avuy doném compte del sisé concert efectuat el día de la Mare de Deu de la Mercé en aquest teatro per la Societat «Euterpe» de Clavé.

Totas las composicions que's cantaren varen ésser molt aplaudidas per sa justesa, especialment las denominadas *A Montserrat* y *L'Anyorament*, del immortal mestre, y *La Marsellesa* y *Fantasia elegiaca* d'en Porcell.

Com el concert estava dedicat á honrar la bona memoria

d'en Clavé, fundador de la «Euterpe», després de cantarse la *Invocació*, el mestre Goula y els senyors Coma y Salvans, s'adelantaren fins al bust del gran músich poeta, que destacava artísticament colocat en l'escenari, y al peu del pedestal hi depositaren varias coronas de llorer. El públich qu'era numerosíssim, acullí ab demostracions d'entusiasme aquesta prova de veritable respecte y homenatge al ilustre Clavé, que ab sa obra deixá tan bella llevar escampada.

En la interpretació de todas las pessas s'hi distingiren els coros, las parts y la massa orquestal, tot dirigit pe'l mestre director de la esmentada Societat, don Sebastiá Rafart, á qui's deuen dirigir molts elogis per sas iniciativas y son bon acert, gracias á lo que la «Euterpe» s'ha enlayrat á un lloch ben envejable.

El vinent diumenge, l'esmentat mestre-director celebrará el seu benefici ab el seté concert (tal vegada el darrer), en quin matí s'estrenarán composicions del beneficiat y dels mestres senyors García Robles y Astort.

No es aventurat prevéuer que'l teatro's veurá molt concorregut.

PRINCIPAL DE GRACIA

El vinent diumenge, ab el drama de Sardou, *Fedora*, inaugurarà la temporada comich-dramática una companyia dirigida pe'l primer actor don Enrich Guitart, y de la que forman part l'actriu senyora Llorente y els actors don Emili Guilemany, don Carlos Rubio, don August Barbosa y don Emili Perelló.

La companyia se proposa estrenar en aquest teatro un bon número d'obras.

Nostres folletins.

Ab el present número repartim el seté plech de 8 planas del poema

CANIGÓ

una de las obras més genials del gran poeta MOSSÉN JACINTO VERDAGUER, quina primera edició catalana està agotada.

Al oferir al públich la nova edició d'aquest poema, joya de las lletres patrias, recordém á nostres suscriptors antichs y als que vingan á

serho desde'l número 64 fins á la terminació de l'obra, la promesa que ferem de regalar pera la encuadernació del tomo **unas luxosas tapas en pasta y dorat.**

Al final donarém las *Notas* explicativas y el retrato del autor.

*
**

També repartim ab el número d'avuy, el plech seté de la bonica novela-epistolar

L' APOSTOL

original d'en Manel Folch y Torres, premiada en el primer Certamen de CATALUNYA ARTÍSTICA celebrat enguany.

SUSCRIPCIÓ PÚBLICA

destinada á aumentar els ingresos pera'l Monument á FREDERICH SOLER, quals donatius no podran excedir de **una pesseta**, al objecte de donar á la suscripció carácter popular.

De las cantidades recaudadas se'n farà entrega á la *Comissió Executiva del Monument.*

Total, 31'20 ptas.

Continúa oberta la suscripció en la Redacció de CATALUNYA ARTÍSTICA.

Galantment invitats pe'l gerent de la Societat «La Industria Eléctrica» don Lluís Muntadas y Rovira, assistirem el dijous passat á la visita organizada pera donar á conèixer á la premsa de Barcelona las instalaciones eléctricas, tranvía y funicular eléctric, portadas á felis terme per aquella Societat en la montanya del Tibidabo.

Las provas varen donar un resultat magnífich. La seguritat del funicular es absoluta; cada cotxe, que té una cabuda pera 80 passatjers, porta tres frenos, un d'ells automátich, pera qu'en cas d'una ruptura del cable, cosa gayre bé impossible, pogués quedar parat el cotxe en un recorregut de menos de 50 centímetros. Tots tres frenos están fermats per fortíssimas mordassas d'acer que subjectan el cotxe á la via.

En una paraula, repetim que la seguritat personal que ofereix el funicular del Tibidabo queda garantida ab las grans precaucions que s'han prés en la construcció feta ab arreglo als models més ben perfeccionats de funiculars existents á Suissa, ab el fi d'evitar el més petit incident.

La instalació es curiosíssima. Llástima que no poguém disposar del espay necessari pera oferirne á nostres llegidors una explicació detallada, lo que tal volta farém en un dels vinents números, acompanyada de vistas fotogríficas. Per avuy sols hem de dir que la excursió resultá forsa agradable, sobre tot perque'ns proporcioná el goig d'admirar una obra de veritable mérit y utilitat, un progrés més sortit d'una gerencia y una Societat empenedora de Catalunya, que no dubtém del écsit qu'ha d'obtenir.

Arribats á la estació de dalt del Tibidabo, en menos de 10 minuts, qu'es el maxim de temps que s'empleya en l'ascensió completa, després de visitar la sala hont hi funcio-

na el motor elèctric d'una forsa de 100 caballs, que reb la corrent de la estació central, tots els representants de la premsa forem obsequiats per la gerència y inginyers de la societat ab un delicat *lunch*, en recordansa d'aquella agradable excursió.

Y ara se'ns acut preguntar: ¿cóm es que trobantse en condicions de poguer funcionar la línia, se retrassa l'autorizació en el Ministeri d'Obras públicas? ¿Sempre aquest ditzós Madrid aburrint á tothóm ab els ridículs expedienters que no acaban de *marxar* may prou llisos sinó se'ls *unta* las rodass?

Divendres passat va tenir lloch la inauguració del monument que á la memoria d'en Rius y Tauler ha aixecat Barcelona al que fou el més popular de sos alcaldes, al eminent patrici que va embellir-la y la va fer gran.

L'acte va resultar solemne, més no tant imponent com deuria haver sigut, donada la importancia á que s'ha d'aixecar la memoria d'aquell ciutadà benemérit, d'aquell home honradíssim que ja res té que donarnos, y que sempre recordarem els partidaris del avens del poble, agrauidíssims á las grans obras qu'havía madurat y portat á la práctica.

Barcelona deu recordar anyorívola la fetxa de la mort de son fill predilecte, y ben rient la fetxa del 27 de Setembre de 1901, porque ha pogut pagar un deute al home que va adorarla.

La vigília de la Mare de Deu de la Mercé, á la nit, va tenir lloch la distribució de premis del Certamen literari de Sant Gervasi (Josepets), quin acte va celebrarse en un envelat guarnit expressament pera aytal festa poética.

Devant d'una concurrencia ben numerosa y triada comensá l'acte ab la lectura d'un discurs forsa radical del President del Jurat, don Victor Brossa y Sangerman, que fou molt aplaudit. Per malaltia del senyor Folch y Torres (Josep M.^a), actuá de Secretari el Vocal senyor Busquets y Punset, que comensá á descloure els plechs pera donar á contéixer els noms dels autors premiats.

Obtingué la Flor natural el jové poeta vigatá don Manel Serra y Moret, que elegí pera Reyna de la festa á la xamosa senyoreta donya Maria de la Soletat Durán y Martín. Aquesta passá á ocupar el trono entre llarchs picaments de mans acompanyada del poeta y de dugas senyoretas més, també ben bonicas, que lluhían com la Reyna l'escayenta mantellina blanca.

Dels demés premis ne foren guanyadors, per ordre de cartell: nostre Director senyor Ayné Rabell, y els senyors Kocamora, Ramón y Vidales, Brugarolas, Suriñach Baell, Campmany, Deop y Marlet. enduhentsen els accéssits els senyors Maseras, Suriñach Senties, Ferré, Duró y Gili, Catinéu, mossén Aliberch, Palau González de Quijano, Franquet y Serra, Cusiné, Casas y Pallerols, Folch y Capdevila, Brichs Quintana, Reguer, Pedrosa y la senyoreta Isabel Carreras de Ribas.

Cloqué la festa un valent discurs de gracias llegit per l'Antón Busquets, que si bé va obtenir el malcontentament d'algun estiuhejador d'enllá del Ebro, arrencá forts aplausos dels catalans de bona sava.

L'acte del repartiment de premis als autors llorejats en el Certamen literari organitzat pe'l «Centre Regionalista», de Sarriá, va tenir lloch diumenge passat al matí, y resultá una festa solemne.

Després del patriótic discurs presidencial del senyor Picó y Campamar, el Secretari del Jurat, un cop llegida la Memoria, obrí els plechs que contenían els noms dels poe-

tas, resultant haver obtingut la Flor natural, don Manel Folch y Torres, qui elegí pera Reyna de la Festa á la hermosa senyoreta donya Mercé Soler y Massagué, que passá á ocupar el trono que li estava reservat. L'amich Folch, llegí la poesia llorejada que's titula «El plany de la encantada», rebentla el públich ab forts aplausos. Els accéssits á la Flor foren concedits als senyors Suriñach Baell y Ferrán Canellas.

Els demés premis els obtingueren don Artur Masriera, don Manel Ribot, don Joseph Franquesa y Gomis, don Guillem A. Tell, don Francesch Ubach y Vinyeta, don Ramón Madirolas, don Eudald Puig, don Angel Garriga, don Marián Vayreda, don Francesch Albó y un altre don Manel Folch. Els accéssits don Tomás Feiú don Joseph Carner, don Rafel Nogueras, don Alfons Maseras, don Joseph Espelt, don Joseph Soler, don E. Torrent, don Joan Clapés y un en Manel Folch.

L'individuo del Jurat don Ferrán Agulló llegí el discurs de gracias, en el que tractá de la influencia del renaixement literari á Catalunya, quin treball fou molt aplaudit.

*
**

A las quatre de la tarde, en el propi local, tingué lloch el *mitin* de propaganda regionalista en el que parlaren els senyors Xiró, doctor Robert, Abadal, Cambó y Vilaregut, extenentse tots en consideracions profitosas pera Catalunya; en molts moments els discursos contenían tons ben enérgics qu'erán rebuts ab ostensibles mostrars d'aprobació per part d'un públich nutridíssim.

Ja era hora de que'l poble de Sarriá's deixondís de l'apatia en que's trobava; fins avuy se parlava de Sarriá com d'un lloch molt agradable pera estiuhejarhi. Desd'ara se'l contarà entre'ls pobles que fan quelcóm pera'l bé de la nostra terra.

En el número vinent contestarem tot un feix de *Correspondencia literaria* que tenim en cartera.

Ja varem advertir, temps passat, á nostres estimats col·laboradors que no extranyessin si contestavam de tart en tart, y avuy, com ahir, hem de repet rlos que no es per falta de bon desitj, sinó las més de las vegadas per falta d'espai.

Ab molta concurrencia celebrá diumenge passat el «Centre Catalanista Gracienc», la festa commemorativa del aniversari de sa fundació.

Produhiren gran entussiasme alguns dels discursos que's pronunciaren, essent en certs passatges aplaudidíssims pe'ls tons altament radicals que tancavan. Tots els oradors foren ovacionats.

En quant á la part artística de la festa, sobressortiren la majoria de las composicions executadas, de manera que l'esmentada entitat pot estar satisfeta del écsit obtingut ab motiu del seu aniversari.

El diumenge passat á la nit, en la Societat recreativa «Frégoli», instalada en el teatro del Olimpo, va representarsi ab molt acert el popular drama del malaguanya: Pi tarra, *Lo Contramestre*, distingintse en son desemenyo las senyoras Vidal y Goula, y els senyors Vila (J.), Vila (C.), Moratones, Virgili, Creus y Viñallonga.

Ha mort nostre particular amich don Francesch Trisant, á quina familia acompanyém en son just dolor.

Llegim que'l projecte de la estatua que ha d'erigirse á Madrid á Alfonso XII, está á punt de fracassar per... falta de diners.

¿Que'n volen de cuartos? Suprimeixen las salvas inútils d'un any y poden fer un monument ben vistós.

Entesos.

A Valladolid, en un concurs d'animals, va quedar desert el premi destinat al millor burro que's presentés...

Y apròposit, diu un diari madrileny: «No tiene nada de extraño que no se haya presentado ningún borrico digno del premio entre los animales, porque los grandes asnos se dan ahora en cierta clase de racionales.»

Ben xafat, per més que siga madrileny qui ho diu.

CATALUNYA ARTISTICA se ven á París, Boulevard Montmartre, Kiosque núm. 50, de Mme. Schneider.

ENTRETENIMENTS

Els últims dies d'estiuheig.

XARADA

DILLUNS

Esposa meva: Escrich aquesta carta pera dirte que sembla que s'aparta *tercera* caló forta, y molt bo dona el sortir una estona després d'haver dinat; fins las vetlladas no's troban ja tan *tot* com las passadas. Adeu. Si res de nou se m'oferia t'ho escriurá ton espós PAU MALAVIA.

DIMARS

Estimada Carlota: Si *cuart-cinch* de salut, me'n alegro. A dirte vinch que *prima-invers* envihis desseguit

á gran velocitat, un cobre-llit, y aquell mocadoret de seda blau, que aquí ja fa fresqueta. Soch teu, PAU.

DIMECRES

Sabrás Carlota meva, qu'hi agafat un fort encostipat que fins la *cuart-tres* tinch molt carregada; enviam per lo tant, una flassada y el *sobretodo* prim. Ja t'escriuria més llarch, pero no puch. P. MALAVIA.

DIJOUS

Com siga que augmentant vá la fresqueta enviam desseguit *tres* camiseta de llana, la flassada més groixuda y aquella gorra negra tan peluda, que per poguerme treure'l refredat tinch de suá y menjar molt dos torrat.

DIVENDRES

Carlota; es tal la fresca que aquí fa que sembla que al hivern hem entrat ja. Si encara tens d'enviá'l que't deya ahí no hu envihis que vinch jo cap aquí.

DISSAPTE

A mi asposo don Pablo Malavia: al *rasibir* la *tuya* ya t'había *mandadu* el *Mundu* *granda* *pleno* *todu* de tus *rropas* d'*anvierno*, si; de *modu* que á *cassa* *ja* *no'n* *tienes* *ni* *una* *gota*. A Dios y aquí *taspera* tu CARLOTA.

Per las copias auténticas

J. STARAMSA.

*
* *

Solució al del número passat.

Xarada: *Ti-a-na*.

Fidel Giró, impresor.—Carrer Valencia, 311, Barcelona.

CATALUNYA ARTISTICA

SETMANARI IL·LUSTRAT de Literatura, Arts y Teatros.

Redacció y Administració: — Raurich, 20, principal. — (Xí ha bussó á la porta.)

DIRECTOR: J. AYNÉ RABELL. — ADMINISTRADOR: BARTOMEU LLURÓ

12 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals. — 4 de novela ilustrada.

8 de folleti literari. — Grabats y dibuixos de notables artistas.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas. — FORA, mitj any 4 pessetas.

EXTRANJER un any 12 franchs. — NÚMERO CORRENT, 15 céntims. — NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims.